

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента Хейліка В.Д. про дисертацію Турсиду Наталії Юсупівни з теми «Навчання російської мови як іноземної студентів-греків на засадах лінгвокультурологічного підходу», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (російська мова)

Особливість сучасного стану у викладанні іноземних мов полягає у докорінній зміні методичної та методологічної парадигм мовної освіти. Загальну мету освіти науковці визначають як формування людини моральної, Homo moralis, а вивчення мови є засобом не тільки отримання професійної освіти, а й розвитку особистості, що може вести діалог культур. У цьому сенсі викладання російської мови у іншомовному середовищі (зокрема, у грецькомовному) потребує максимальної реалізації потенціалу новітніх педагогічних та лінгводидактичних технологій, релевантних за своєю сутністю особливостям особистісно-орієнтованого (антропоцентричного) підходу. Цим вимогам відповідає й прийняття Радою Європи Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Навчання російської мови як іноземної спрямоване на досягнення вільного володіння нею в усіх видах мовленнєвої діяльності, що забезпечується формуванням мовної, мовленнєвої, соціокультурної та предметної компетенцій. Цьому сприяють також досягнення низки суміжних наук, серед яких етнопсихологія, соціолінгвістика та культурологія, оскільки розвиток комунікативних вмінь не може відбуватись інакше, ніж у межах тріади «етнос – мова – культура». Що й стало лейтмотивом запропонованого для розгляду наукового дослідження Турсиду Н.Ю.

Дисертаційна робота «Навчання російської мови як іноземної студентів-греків на засадах лінгвокультурологічного підходу» змістовна, логічно структурована, належним чином оформлені всі її складники.

Категоріальний апарат дисертації в цілому впорядковано. У вступі автор дослідження визначила об'єкт, предмет, мету, основні завдання та методологічну основу наукового проекту, обґрунтувала новизну, практичне значення роботи, представила експериментальні бази дослідження, описала етапи, апробацію та впровадження його результатів.

У першому розділі – «Теоретичні засади реалізації лінгвокультурологічного підходу до навчання російської мови» – усебічно проаналізовано особливості досліджуваного феномену у контексті сучасної освітньої парадигми, визначено етнолінгвістичні чинники, що, на думку дисертантки, обумовлюють успішність навчання російської мови як іноземної студентів-греків, розкрито специфіку національно орієнтованих методів і засобів навчання. Опрацювання чисельних науково-методичних джерел дозволили виявити глибокі корені традицій урахування специфіки національних культур під час навчання мов іноземців. У цьому аспекті розкрито сутність базових понять: «ментальність» та «етнічний менталітет», «національний характер» та «національний менталітет». Позитивним у розділі є відображення залежності від ментальних особливостей контингенту іноземців мовної картини світу як способу мислення про дійсність та сукупності уявлень про світ, історично сформованих у свідомості мовного колективу націй.

Позитивним у розділі є розкриття лінгвокультурологічної сутності підходів, принципів, методів та засобів навчання. Автор виправдано наголошує, що взаємодія особистісно-орієнтованого, комунікативно-діяльнісного, культуроорієнтованого підходів до навчання забезпечує ефективність формування мовленнєвих вмінь та активізує мотиваційні чинники навчальної діяльності студентів.

Розкрито сутність такого феномену як «конгруенція» (вибір варіативних стереотипів спілкування), визначено конститутивні принципи навчання (активності, доступності, свідомості, наочності, зв'язку теорії з практикою, індивідуалізації).

Серед шляхів підвищення методичного ефекту у грецькомовній аудиторії запропоновано застосування синтагматичного, парадигматичного, функціонального, контекстуального, типологічного принципів, врахування рідної мови, які корелюють із прямим, аудіолінгвальним, методом читання, свідомо-практичним та свідомо-зіставним методами.

Багато уваги приділено автором використанню дидактичної гри відповідно до ментальних особливостей греко-кіпріотів, інформаційних технологій та застосуванню технологій корпусної лінгвістики.

У додатках, на які посилається дисертант, міститься розлога інформація історично-педагогічного характеру та огляд концептуальних положень дослідників теорії підручника, що дозволяє враховуючи позитивний досвід вже існуючих методик запропонувати певні власні рекомендації для викладачів у контексті формування міжкультурної толерантності та відтворення під час занять сприятливої навчальної атмосфери.

Змістовно наповненим є другий розділ – «Теорія і практика реалізації лінгвокультурологічного підходу до навчання російської мови як іноземної в освітньому середовищі Греції», у якому презентовано сучасний стан мовної картини країни, взаємовплив не тільки внутрішніх, але й зовнішніх діалектів (скажімо, греків Криму та Приазов'я), що віддзеркалює перспективи розвитку нормованої мови. Наведено приклади позитивної ідентифікації деяких лексико-граматичних та фонетико-орфоепічних явищ у грецькій та російській мовах. Але при цьому дисертантка наголошує на необхідності відходу від систематичного використання цього прийому заради запобігання помилкової ідентифікації. Подолання цього явища під час лінгводидактичної інтерпретації необхідних для засвоєння мовних одиниць залежить від кількості подібностей або розбіжностей у формально-граматичному арсеналі мов, що зіставляються.

Доречною у дослідженні є компаративна характеристика фонетичних систем, яка виявила специфічні риси у грецькій мові. Це повнота і ясність вимови, відсутність редукції у ненаголошеній позиції, чіткість артикуляції,

що зумовлено відсутністю оглушення кінцевих дзвінкових приголосних та наявністю аспірації глухих вибухових, значною кількістю фрикативних приголосних, явищ асиміляції.

Також у цьому розділі дослідження шляхом зіставлення певних концептів виявлено інтерферуючий та транспозиційний вплив на формування адекватних етикетним нормам навичок та вмінь спілкування.

Застосовуючи типологічний принцип під час розгляду та систематизації запозичень у грецькій мові, дослідниця ранжувала лексико-семантичні варіанти у відповідності до історичних реалій Кіпру, що обумовлено не тільки тривалими економічними та культурними зв'язками з певними країнами, а й з впливом медійних джерел. Таким чином, виявлено значну кількість англо-американських, французьких, італійських та турецьких слів. Проведено паралелі у використанні їх у грецькій та російській мовах.

Значну увагу у розділі присвячено роботі студентів з довідковими матеріалами, що пояснюється наявністю значної кількості прецедентних одиниць (або логоепітем) у обох мовах, необхідністю зіставлення активно діючих у комунікативних актах паремій заради реалізації їх ціннісно-смыслового потенціалу під час міжкультурного спілкування.

Зміст і виклад другого розділу свідчить про глибоке розуміння автором проблеми, його практичний досвід і належну лінгвометодичну ерудицію.

Третій розділ – «Експериментальна перевірка ефективності методики навчання російської мови студентів-греків на основі лінгвокультурологічного підходу» – містить реалізацію авторської концепції під час чітко вибудованого у три етапи навчання за пропонованою методикою.

Аналіз рівнів володіння актуальними для студентів навичками та вміннями на констатувальному та контрольному етапах відбувався у чіткому контексті загальноєвропейських вимог та дескрипторів. Основну увагу було приділено рівням сформованості таких складників культурологічної компетенції, як когнітивний, аксіологічний, комунікативний та праксеологічний. На цьому відрізку аналізована робота відзначається

доботною кількісно-якісною обробкою здобутих протягом усього дослідження результатів, які зведено у порівняльній таблиці. Вона ілюструє і підтверджує достовірність даних та наукових висновків і пропозицій дисертантки. Якісна підсумкова перевірка результатів при зіставленні показників експериментальних і контрольних груп дала підстави для обґрунтування ефективності запропонованої методики.

Висновки дисертаційного дослідження аргументовані, самостійні.

Апробацію результатів і висновків здійснено у низці наукових публікацій (усього 11, у тому числі 5 статей у наукових фахових виданнях, дві у інших виданнях України, три у зарубіжних, одні тези).

Результати дисертаційного дослідження пройшли серйозну апробацію під час наукових заходів різного рівня.

Зазначимо також ідентичність автореферату й основних положень дисертації.

Проте вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Одним з провідних складників процесу навчання, як відомо, є мотиваційний чинник, що корелює з професійними потребами вивчаючих мову, зумовлює селекцію та певну лінгводидактичну інтерпретацію текстового матеріалу з урахуванням інтересів та актуальних для майбутньої спеціальності навичок та вмінь. На жаль, у роботі не міститься інформації стосовно профілю аудиторії.

2. У першому розділі зустрічаємо певним чином синонімічні дефініції «адаптація», «інкультурація», «акультурація», які в методичній літературі уживані та розповсюджені. Та на с.7 дисертантка використовує термін «міжкультурація», який у лінгводидактичному контексті у наукових роботах не зустрічається, оскільки ніяк не вмотивований. Для оптимізації поняттєвого апарату роботи, на нашу думку, доцільно було б обмежитись терміном «акультурація» (процес взаємовпливу культур, сприйняття одним народом

повністю чи частково культури іншого народу), який цілком відображає сутність процесу.

3. Дещо тавтологічно, на нашу думку, на с.4 сприймається словосполучення «активизация межкультурных взаимосвязей», а на с.8 є потреба виправити словосполучення «решение следующих заданий».

4. Як було відзначено у роботі, сучасний стан навчання у будь якій галузі супроводжується антропоцентричним підходом, коли викладач та учень сприймаються не як суб'єктно-об'єктні одиниці навчального процесу, а рівноправні учасники. Тому бажано було б на с.5 виправити сполучення, що, вочевидь, з'явилося під час перекладу з української, «субъект обучения» на «субъект учебного процесса». Траплялись й менш концептуальні, суто технічні помилки, серед яких «средства учёбы» (с.4), «обучение языка» (с.15), «констатировать о степени» (с.144). На с.107 має місце змішування понять у вигляді сполучення «древнецерковнославянский язык».

5. Як вже було зазначено, до основної роботи було долучено велику кількість додатків, які являють собою певною мірою огляд інформаційно-історичного характеру. Але здається, що у цій частині було б доречно дати більш розлогі приклади методичних розробок занять, релевантних за сутністю аспектам висвітленим у теоретичній частині.

6. Як засвідчують чисельні роботи з міжкультурної комунікації та власний досвід роботи з іноземцями, великою проблемою під час спілкування стає невербальна комунікативна інтерференція, що забезпечує близько половини усієї інформації, що передається. Це міміка, жести, пози тіла (кінесіка), використання руху очей (окулістика), рукостискання, поцілунки, поплескування, доторкання до тіла партнера (такесіка) та інше. Дуже часто неосвіченість у цих тонкощах призводить до суперечок та конфліктних ситуацій. Але у роботі цим аспектам спілкування, на нашу думку, приділено недостатньо уваги.

7. Бажано було б дещо чіткіше розмежувати поняття «компетентність» та «компетенція», оскільки у дослідженні вони часто сприймаються як синоніми.

Безумовно, зазначені зауваження та побажання не можуть істотно вплинути на загальну оцінку наукового рівня виконаного дослідження.

За характером фактичного матеріалу, рівнем його якісного і кількісного аналізу, критеріями новизни та практичної значущості результатів дослідження для методичної науки і практики, обґрунтованості висновків дисертація з теми «Навчання російської мови як іноземної студентів-греків на засадах лінгвокультурологічного підходу» відповідає вимогам пп. 9,11,12,13 і 14,15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор Турсиду Наталія Юсупівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (російська мова).

Офіційний опонент –

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри мовної підготовки

Запорізького державного медичного університету

